

25. ledna 2012

Závěrečná zpráva o realizaci projektu podpořeného MHMP „Ekologický program pro školy a cyklus ekologických přednášek pro Pražany“, podzim 2010 do 31. 12. 2011

Část 1. Realizace ekologického výukového programu pro ZŠ „Etické spotřebitelství“

Cílem návštěvy vybraných pražských základních škol, bylo seznámit žáky 4. až 9. třídy s ekologickým výukovým programem „Etické spotřebitelství“. Program byl rozdělen na několik částí, ve kterých jsme všechny naše zkušenosti uvedli do praktických bloků, kterých se žáci aktivně účastnili.

Díky aktivní účasti dětí se program stal velmi atraktivním. Hodnotili tak zejména kantoři, kteří byli na programu přítomni. To se nám také potvrdilo v dotaznících, které jsme průběžně učitelům rozdávali k vyplnění. Výsledkem dotazníkového šetření bylo zjištění, že všichni vyučující byli s formou, s jakou jsme projekt připravili, spokojeni a dokonce byl vznesen požadavek, zdali bychom nemohli pokračovat i v příštím roce.

Podařilo se nám zrealizovat celkem 10 dní na 5 pražských školách. Některé třídy byly s ohledem na malý počet žáků spojené. Počet se pohyboval v rozmezí od 18 do 29 žáků. Uvádíme přehled navštívených škol spolu se třídami a počtem žáků na jednotlivých školách. Pro přehlednost byly údaje zpracovány do níže uvedené tabulky.

datum	název ZŠ	třídy	počet dětí
17.10.	Mendíků	4. A, 4. B	42 dětí
21.10.	Mendíků	5. A, 5. B	38 dětí
14.11.	Kořenského	8. a 9.	26 dětí
16.11.	Křesomyslova	7. A, 8. A, 9. A	61 dětí
21.11.	Jílovská	6.A, 7. A, 8. B	64 dětí
22.11.	Jílovská	6. B, 6. C, 8. A	64 dětí
29.11.	Jílovská	5. B, 7. B, 7. C	59 dětí
30.11.	Jílovská	5. A, 5. C, 8.C	63 dětí
08.12.	Školní	4. A, 5. A	42 dětí
12.12.	Školní	6. A, 7. A, 8. A, 9. A	56 dětí
		celkem dětí	515 dětí

tabulka č. 1 – přehled navštívených škol

Naším hlavním úkolem, který, troufáme si říct, jsme splnili, bylo informovat žáky, aby při nákupu produktů vždy přemýšleli, jakého původu výrobky jsou a zajímali se o širší souvislosti, ne jen o cenu. Žáci získali povědomí o certifikovaných značeních, které vymezují produkty z hlediska šetrného způsobu výroby, hospodaření, etického chovu zvířat a také ekologické likvidace obalů. Označení produktů bylo z pohledu kantorů tou nejpodstatnější částí, která dle jejich slov bývá jak v rodinách žáků, tak ve

společnosti vůbec, velmi opomíjena. Proto jsme se také snažili žákům prakticky na obalech výrobků ukázat, jak takové certifikované značky vypadají, kde je mohou najít a jak může být škála těchto výrobků rozmanitá. Nechyběla ani diskuze, která buď probíhala v průběhu bloku, nebo po jeho skončení.

obr. 2 – žáci si prohlíží obaly certifikovaných produktů

Žáci měli v této aktivitě za úkol přiřadit rozdané značky k popisům, které daná loga blíže specifikovala. Mezi značky, které jsme pro žáky vybrali, patřily certifikovaná loga pro bioprodukty, značení Klasa, FAIRTRADE, Ekologicky šetrný výrobek a služba, FSC, symbol tří šipek, zelený bod, a další.

V tomto bloku byl velký důraz kladen především na české potraviny. Během aktivity jsme žákům prezentovaly obaly výrobků, se kterými se mohou běžně v obchodech setkat. Žáci si mohli obaly prohlédnout, „ošahat“ a to je velmi důležité proto, aby se jim vizuální obrazy značek dostaly do povědomí. Hlavním cílem bloku bylo objasnit žákům důvody, jak je pro nás, náš národ, životní prostředí, hospodářská zvířata a zdraví lidí důležité kupovat české výrobky.

Označování produktů nebylo jedinou částí našeho programu. Úvodem jsme žáky seznámili s teorií, co vůbec termín „etika“ znamená. V souvislosti s etickým spotřebitelstvím vždy uvádíme praktický příklad, aby si žáci mohli lépe představit, co se jim snažíme předkládat. Po teoretické části následuje filmová půl hodina. Pro žáky 4. až 7. třídy jsme vybrali dokument „Zeptejme se zvířat“. Tento film je určen pro děti od 10 let, ale i pro dospělé, a pojednává o potřebách hospodářských zvířat. Cílem tohoto filmu je žákům ukázat, že i zvířata, jež jsou v dnešní společnosti určena především ke konzumaci, mají potřeby srovnatelné s těmi lidskými a je tedy nutné na ně brát ohled. Film měl u žáků velký ohlas. Žáci i učitelé projevíli o film zájem. Žákům 8. až 9. třídy promítáme dokument „Pomozme Zemi – jezme méně masa“. Tento film se zabývá rostoucí živočišnou produkcí a blíže identifikuje její dopady na životní prostředí, zdraví lidí. Příkladem dopadu vysoké živočišné produkce je prohlubující se nedostatek vody a nevyhovující podmínky v intenzivních chovech hospodářských zvířat. Zájem, jež tento film u žáků vzbudil, je podnítil k časté diskuzi, kterou jsme s nimi po promítání vedli.

Po filmové půl hodině následovalo rozdělení žáků do dvou skupin, jež mělo hned několik významů. Především jsme se snažili o individuální přístup, což by při větším počtu dětí nebylo možné. Samozřejmě jsme měli pevně daný časový harmonogram, který bylo nutné dodržet. 15 ti minutové

aktivity, které jsme následně zvolili, se ukázali jako efektivní. Žáci jsou plně zaměstnáni, neztrácejí pozornost a informace, jež se jim snažíme předat, mohou lépe vstřebat a uchovat.

Kromě aktivity, která se věnuje označování potravin, jsme připravili i další blok o rozdílu mezi intenzivním a ekologickým chovem hospodářských zvířat. Žáci naváží na shlédnutý film a dostanou k dispozici fotografie zvířat jak z chovů ekologických, tak z chovů intenzivních. Jejich úkolem je pak definovat tyto rozdíly a určit, kde se zvířata mají dobře či špatně a z jakých důvodů. Následuje opět ukázka obalů. V této aktivitě se snažíme žákům představit co nejvíce bioproduktů a k nim pak obaly bez tohoto certifikátu. Jejich úkolem je vždy značku na obalu najít, prohlédnout si ho a popsat.

obr. 4 – ukázka aktivity

Pro mladší žáky se zde aktivita lišila. Připravili jsme pro ně místo práce s fotografiemi masky zvířat, které si žáci zprvu vylosují. Ti ostatní se na tuto chvíli stávají novináři. Děti s maskami zvířat se „zavrou“ do klecí (např. mezi lavice, židle). Následně jim ukážeme fotky zvířat z intenzivního chovu. Novináři pak mají za úkol zjišťovat důvody uvěznění zvířat a jejich pocity. Zvířata (převlečené žáci) zachrání další žák a převede je na plochu, kde jsou rozloženy fotky zvířat z ekologického chovu. Zde pak novináři zjišťují, proč se tu mají zvířata lépe. Opět následuje ukázka obalů a úkolem žáků je na nich najít certifikovaná značení.

Další blok, který jsme pro žáky připravili, se týká značení kosmetiky. I toto téma úzce souvisí s etickým spotřebitelstvím, a tak jsme také pro něj, našli vhodnou aktivitu. Věnujeme se tu především problematice testování kosmetiky na zvířatech. Zmiňovaná aktivita je určena starším dětem. Děti dostanou dotazníky týkající se tématu a po jejich vyplnění vedeme diskuzi. Následuje ukázka certifikovaných značení, které zaručují, že kosmetika nebyla od určitého data na zvířatech testována, nebo se jedná o čistě přírodní výrobky. Přednostně představujeme logo HSC (Humane Cosmetics Standard) a pro prostředky pro domácnost pak HHPS (Humane Household Products Standard). Jako další značení jsme vybrali CPK a CPK bio (certifikovaná přírodní kosmetika a certifikovaná přírodní bio kosmetika), Vegan, EcoCert, aj. Důležitým aspektem, který v tomto bloku zmiňujeme, je opět možnost volby při výběru a nákupu kosmetiky. Je třeba zmínit, že zde sledujeme velký zájem ze strany žáků, neboť pro většinu z nich jsou informace, které se jim snažíme předat, zcela nové. Velké překvapení vidí žáci v ročních počtech použitých zvířat k pokusům. Cílem této aktivity je tedy zejména vzbudit povědomí o této problematice a samozřejmě opět žákům představit možnosti, jaké dnes při výběru existují.

Na závěr našeho programu jsme pro žáky připravili ochutnávku zdravých potravin (luštěninové a zeleninové pomazánky, zelenina, tofu, BIO tyčinky ze sušeného ovoce a oříšků), které nám byly jako sponzorský dar poskytnuty společnostmi Lifefood Czech Republic s.r.o. a Amunak s.r.o. Během

ochutnávky se žákům snažíme vysvětlit, jak je důležité do jídelníčku zahrnout zeleninu a také rostlinné produkty. Setkáváme se většinou s rozpačitými reakcemi. Pro žáky je taková strava méně známá. Zeptáme-li se, kolik ze zúčastněných mělo k svačině zeleninu a ovoce, zvedne sotva třetina ruku, což je velmi znepokojující zjištění.

obr. 5 – ochutnávka

Snažili jsme se žákům předat co nejvíce rad a zkušeností, které jsme vyhodnotili jako ty nejdůležitější, ale program trval pro každou třídu 2 vyučovací hodiny. Za tu dobu museli žáci vsřebat spoustu nových informací. Také proto jsme pro každého žáka vytvořili dokumentaci o všem, co jsme během aktivit probírali. K dokumentům žáci dostali ještě propagační letáky společností, jejichž loga jsme použili.

obr. 6 – rozebírání dokumentů

Samozřejmě, že neméně důležité je, aby informace, jež se ve škole žáci učí, byly přístupné i rodičům. Proto jsme všechny jednotlivé listy různých témat zkompletovali do desek, tak jak je patrné na výše uvedeném obrázku 6.

Závěrem lze říci, že program, který jsme pro žáky ZŠ zrealizovali, se ukázal jako potřebný a také nadměru žádoucí. Našli jsme spoustu důvodů, proč bychom v programu měli dále pokračovat. Děti jsou v tomto věku otevřené novým informacím. Jsou zvědavé, zajímají se a o to snadněji se s nimi komunikuje. Tím nejdůležitějším důvodem je ale alarmující realita. Jídelníček dnešních dětí školního věku se ukázal jako velmi chudý. Stoupající poptávka po levných potravinách se odráží i na myšlení mladých lidí. V dnešní ekonomické situaci rodiče vinou nedostatku finančních prostředků ochuzují své děti, čímž hazardují s jejich zdravím. Nekvalitní strava u mladých lidí se bohužel projevuje až ve starším věku. Často jsme se od žáků setkali s názorem, že s rodinou nakupují co nejvíce za co nejméně peněz. Takový přístup zastává mnoho domácností, ten pak bohužel vede k nákupu dovážených nekvalitních na živiny chudých potravin. Takovými produkty jsou pak děti krmeny a s tím také souvisela reakce většiny z nich na námi nabízené potraviny. Někteří neochutnali vůbec, některým pomazánky nechutnaly. Na druhou stranu, pokud žáci překonali první rozpaky a ochutnali, vždy měli zájem si nabídnout znovu. U kantorů měla ochutnávka úspěch.

Cíle, jež jsme si v tomto projektu stanovili, jsme splnili. Seznámili jsme žáky se spoustou certifikovaných značení, se kterými se při nákupu setkávají. Názorně jsme ukázali, v jakých chovech a podmínkách dnes žijí hospodářská zvířata. Vysvětlili jsme, jak moc důležité by mělo být z hlediska etiky postavení každého z nás při nákupu výrobků či služeb. Bereme-li v úvahu, že každý člověk může mít možnost výběru na rozdíl od nelidských zvířat, pak má každý z nás morální povinnost nakupovat výrobky, jejichž výroba, používání a likvidace byla v souladu s životním prostředím, zdravím lidí a pohodou hospodářských zvířat.

Děkujeme MHMP za finanční podporu projektu a společnosti Lifefood Czech Republic s.r.o. a Amunak s.r.o.

Část 2. Zpráva ze spolupráce s ČSOP v rámci kampaně Uklidme svět!/Clean Up the World!

Do mezinárodní kampaně Uklidme svět!/Clean Up the World!, jejímž hlavním smyslem není jen uklízet, ale přimět děti/žáky/studenty/dospělé k zájmu o stav svého okolí a životního prostředí vůbec, se s naší pomocí v roce 2011 přihlásilo 857 žáků z pěti základních a jedné mateřské školy:

ZŠ U Krčského lesa (Jánošíkova 1320, Praha 4; kontaktní osoba: PaedDr. Ivana Nechvátalová)

ZŠ Na Chodovci (Na Chodovci 54, Praha 4; kontaktní osoba: Mgr. Zuzana Švadlenová)

ZŠ Spektrum (Kytlická 757, Praha 9; kontaktní osoba: Mgr. Ivana Justová)

ZŠ Kavčí hory (K Sídlíšti 840/2, Praha 4; kontaktní osoba: Martina Bímová)

ZŠ Radotín (Loučanská 1112/3, Praha-Radotín, kontaktní osoba: Markéta Lukášová)

MŠ Veltruská (Veltruská 560, Praha 9; kontaktní osoba: Pavla Mokrá).

ZŠ Malostranská (Karmelitská 11, Praha 1; kontaktní osoba: Petra Koušová), která se původně chtěla zúčastnit podzimního kola, se kvůli již nepříznivému počasí zapojí na jaře 2012.

Většina akcí se konala v dubnu či v květnu 2011, ojediněle v říjnu 2011. Žáci uklízeli venkovní prostory svých škol a někteří i blízké okolí školy. Například paní učitelka Mokrá z MŠ Veltruská plánovala akci takto: „Všechny děti se zapojí do úklidu naší „školkové“ zahrady. Děti budou mít před úklidem komunikativní kruh s učitelkou ve třídě, na kterém si vysvětlí a na obrázcích, popřípadě reálně ukáží, jaké odpady vídáme na ulici a v přírodě, čím jsou nebezpečné a jak s nimi nakládat. Co pro přírodu znamená nepořádek.“ (ze zprávy o chystané akci). Některé ze škol se domluvili se svou radnicí, která bez problémů zajistila na daný termín/y kontejner/y na sesbíraný odpad.

fotografie ZŠ U Krčského lesa

Akce měla na všech školách úspěch. Například paní vychovatelka Bímová ze školní družiny ZŠ Kavčí hory ji hodnotila jako zdařilou a velmi organizačně zvládnutou. Líbil se jí její smysl i provedení. Dětem se podle ní akce také líbila. Zapojení ZŠ U Krčského lesa bylo zveřejněno v časopise MČ Prahy 4 (Tučňák, květen 2011).

Některé ze škol plánují opětovnou realizaci akce v roce 2012. Pedagogové a žáci ze ZŠ U Krčského lesa chtějí za spolupráce s Lesy hl. m. Prahy uklidit část Kunratického lesa. I žáci ze ZŠ Radotín mají v plánu uklízet na jaře 2012 les nedaleko své školy. Proběhlé akce Uklidme svět! se v ZŠ Radotín účastnil 2. stupeň a 4. a 5. třídy, do akce na jaře 2012 by se měla zapojit již celá škola.

fotografie ze ZŠ Kavčí hory

fotografie z MŠ Veltruská

Část 3. Organizace přednášek k ochraně ŽP, ekologii a zvířatům

V roce 2010 jsme připravili 3 přednášky a 19 v roce 2011 (plus 2, které musely být ze zdravotních důvodů přednášející zrušeny), celkem proběhlo 22 přednášek oproti plánovaným 14.

Pravidelné konání přednášek jsme zahájili v listopadu 2010:

Realizované přednášky v roce 2010:

1) Jak pečovat o ježky na podzim a přes zimu? 24. listopadu od 17 h

Přednášející: Ing. Zuzana Pokorná, Ph.D., zúčastnilo se 13 posluchačů
anotace – obsah v příloze

2) Sluneční domy 7. prosince od 17.30 h

Přednášející: Jaroslav Tůma, zúčastnilo se 12 posluchačů

3) Výchova a výcvik psa pro postižené klienty – slepecký i asistenční pes a jeho práce 14.

prosince od 17.30 h. Přednášející: Míla Beranová, zúčastnilo se 14 posluchačů
anotace – obsah v příloze

Realizované přednášky v roce 2011:

1) EKOCESTY – Mexiko 2010 3. února 2011 od 17.30 h

Přednášející: Stanislav Miler, www.ekocesty.info; zúčastnilo se 19 posluchačů

2) Potraviny zdravé a kvalitní, k přírodě a zvířatům šetrné – nutné změny evropského zemědělství podle ekologických organizací 21. února 2011 od 18 h.

Přednášející: Daniel Vondrouš, Zelený kruh a Romana Šonková, Compassion in World Farming; zúčastnilo se 20 posluchačů
anotace – obsah v příloze

3) Mláďata volně žijících živočichů: Pomáhat či nepomáhat 15. března 2011 od 17.30 h

Přednášející: Ing. Zuzana Pokorná, Ph.D. – ČSOP, zúčastnilo se 16 posluchačů
anotace – obsah v příloze

4) Les a život v něm 7. dubna od 17:30 h

Přednášející: Karel Kerouš, ČIŽP, zúčastnilo se 23 posluchačů

5) Bezpečné výrobky bez testů na zvířatech 14. dubna 2011 od 17.30 h

Přednášející: MUDr. Dagmar Jírová, CSc. – vedoucí Centra laboratorních činností – Národní Referenční Centrum pro kosmetiku, Státní zdravotní ústav Praha, zúčastnilo se 12 posluchačů
anotace – obsah v příloze

6) Den Země – Den otevřených dveří v Domě ochránců přírody v Praze 21. dubna 2011

16.00 h - Prohlídka zahrady, ukázka budek, domečků pro hmyz a jezírka, vysvětlení, co to je Živá zahrada, výstava dětských prací ze soutěže Živá zahrada.

17.00 h - Představení „**Záchrany zvířat v Praze**“ (Ing. Zuzana Pokorná, Ph.D.)

17.30 h - Přednáška „**Bylinky jako lék**“

Přednášející: Dobromila Nodlová – lektorka zdravé výživy a fytotherapeutka (bylinářka). Zúčastnilo se 22 posluchačů

anotace – obsah v příloze

19.00 h Seznámení s činností Společnosti pro zvířata – zo ČSOP a s její kampaní „Slepice z klece ven“ (Ing. Dita Michaličková). Součástí byla prezentace a ochutnávka bio potravin a zdravé výživy, ukázka ekologicky šetrných výrobků pro domácnost a přírodní kosmetiky netestované na zvířatech.

7) Co se přihodí Zemi, přihodí se i člověku... 3. dubna 2011 od 18 h.

Přednášející: Denisa Mikešová (Statek, o.s.), zúčastnilo se 10 posluchačů
anotace – obsah v příloze

8) Ekoautem po Indii 12. května 2011 od 18 h.
Přednášející Stanislav Miler, zúčastnilo se 18 posluchačů

9) Jak rozmanitost přírody slouží lidem 7. června 2011 od 18h.
Přednášející: Mgr. David Vačkář, Ph.D., zúčastnilo se 16 posluchačů

10) Víte, po čem šlapete? 14. června 2011 od 17.30 h.
Přednášející: Dobromila Nodlová - lektorka zdravé výživy, fytoterapeutka a bylinářka, zúčastnilo se 23 posluchačů

anotace – obsah v příloze

11) O životě českých dojnic aneb co z obalů mléčných výrobků nevyčteme 23. června od 18 h.
Přednášející: Lenka Štafová – působící za ukončení strádání dojnic, zúčastnilo se 26 posluchačů
anotace – obsah v příloze

12) Bylinky pro dýchání, zažívání, vylučování, klouby a kožní nemoci, 1. část Úterý 6. září od 18 h
Přednášející: Dobromila Nodlová - lektorka zdravé výživy a fytoterapie, aromaterapeutka a rekondiční masérka, zúčastnilo se 16 posluchačů
anotace – obsah v příloze

13) Léčba výživou Čtvrtek 15. září 2011, od 18 h
Přednášející: Dobromila Nodlová - lektorka zdravé výživy a fytoterapie, aromaterapeutka a rekondiční masérka, zúčastnilo se 22 posluchačů

14) Pasivní panelák, pasivní bytovka? To myslíte vážně? Úterý 20. září 2011, od 18 h
Přednášející: Ing. Jiri Beranovsky, Ph.D., MBA | předseda | jednatel | energetický auditor
Zúčastnilo se 10 posluchačů

15) Plané orchideje v Evropě Úterý 4. října 2011 od 18 h
Přednášející: RNDr. Jan Čeřovský, CSc. – vědec, botanik, lektor, redaktor, cestovatel; zúčastnilo se 13 posluchačů

16) Jak pečovat o ježky na podzim a v zimě Úterý 11. října 2011, od 18 h
Přednášející: Ing. Zuzana Pokorná, Ph.D, autorka metodiky Ježci a držitelka ocenění Život pro ježky.
Zúčastnilo se 20 posluchačů

17) Potraviný pro tělesné soustavy - dýchací, zažívací, vylučovací, kožní, kloubní, svalové a cévní. (2.část) Čtvrtek 13. října, 2011, od 18 h
Přednáška z důvodů onemocnění paní D. Nodlové byla ZRUŠENA

18) Bylinky pro kůži, klouby, svaly a cévy (2. část) Čtvrtek 20. října, 2011, od 18 h
Přednáška z důvodů onemocnění paní D. Nodlové byla ZRUŠENA

19) Po stopách Oldřicha Čecha z Evropy do Číny Úterý 22. listopadu 2011, od 18 h.
Přednášející: Stanislav Miler, více informací na www.ekocesty.info; zúčastnilo se 16 posluchačů

20) Od Svatého Martina do Tří králů Středa 30. listopadu 2011, od 18 h.
Přednášející: Marie Moravcová – Toulcův dvůr; zúčastnilo se 6 posluchačů

21) Problematika záchranných přenosů zvířat Úterý 6. prosince 2011, od 18 h
Přednášející: Karel Kerouš (Lesy hl.m. Prahy); zúčastnilo se 11 posluchačů

V roce 2011 se zvýšil počet zájemců o přednášky. Lidé si postupně zvykají, že se v Domě ochránců přírody pravidelně konají přednášky a také se podařilo umístit informace na víc míst veřejností sledovaných či navštěvovaných. Např. měsíčník městské části Praha 4 „Tučňák“. Nejvíce je zájem o přednášky cestopisného charakteru, které ale byly zaměřeny i na ekologii ve vzdálených zemích (Ekocesty). Dále pak se lidé nejvíce zajímali o bylinky a přírodu. Koncem listopadu a v prosinci 2011 účastníků přednášek ubylo, pravděpodobně z důvodu blížících se Vánoc a s tím spojeného shonu. Předpokládaný počet účastníků podle projektu byl 20 – 30. To se nám však nepodařilo zajistit. Většiny přednášek se účastní 10 – 20 posluchačů. Přednášek jsme ale realizovali o 8 více, než bylo v původním projektu. Rádi bychom v cyklu přednášek pokračovali i v dalších letech.

Pozvánky na přednášky jsme zveřejňovali a propagovali v:

- www Společnosti pro zvířata, ČSOP, Econnect, www.envic.cz, v Informačním centru ČSOP
- rozesílkou emailem ekologickým organizacím (např. na Platformu Zeleného kruhu), příznivcům
- facebook: Společnost pro zvířata – zo ČSOP, Český svaz ochránců přírody
- na www Co, kdy? v Praze a v tištěné podobě tohoto kulturního měsíčního přehledu
- zpravodaj „Tučňák“ pro Prahu 4
- na venkovních vývěsních plochách v okolí Domu ochránců přírody
- do obchůdků se zdravou výživou, do Domova Sue Ryder
- nepravidelně na vývěskách vysokých škol v Praze (ČZU, Př. F UK, katedra ŽP UK)

Děkujeme MHMP za finanční podporu projektu

